

Viestintätutkimuksen nykytila Belgiassa

Tekijät: VTT Liina Puustinen ja Itir Akdogan; Viestinnän tutkimuskeskus – CRC

Selvityksen taustaa

Raportissa kartoitetaan median ja viestinnän tutkimusta Belgian tasavallassa. Maa on jakautunut kulttuurisesti ja hallinnollisesti kolmeen alueeseen, joista kaksi suurinta ovat flaaminkielinen Flanderi ja ranskankielinen Vallonia. Kolmas on pieni saksankielinen yhteisö. Belgia on siis lähtökohtaisesti monikulttuurinen maa, ja lisäksi maassa asuu siirtomaahistorian jäljiltä maahanmuuttajia muun muassa Afrikan maista.

Raportissa luodaan katsaus taustalla olevaan Belgian mediamaisemaan, joka sekin on jakautunut kolmeen kulttuuriseen ja kielelliseen yhteisöön. Sen jälkeen esitellään median ja viestinnän tutkimuksen kannalta keskeiset instituutiot, yleisimmät tutkimusalueet, -aiheet ja -näkökulmat Flanderissa ja Valloniassa. Belgian saksankielisen yhteisön parissa ei ole merkittäviä tutkimusinstituutioita. Selvityksessä kartoitetaan myös soveltavaa tutkimusta, joka on kasvava alue Flanderissa uuden viestintäteknologian alalla.

Selvitys perustuu syksyn 2007 ja kevään 2008 aikana kerättyyn aineistoon, jonka tukirangan muodostaa haastattelut merkittävien belgialaisten viestinnän tutkijoiden kanssa eri puolilla maata. Muu aineisto koostuu paikallisten omista raporteista ja selvityksistä viestinnän opetuksesta ja tutkimuksesta, internethauista ja tutkimuskirjallisuudesta.

Tutkimusinstituutiot ja pääsuuntaukset Flanderissa

Flanderissa median ja viestinnän tutkimusta tehdään niin flaamin kuin englannin kielellä. Flaamilaiset viestinnän tutkijat ovat kansainvälisesti suuntautuneita, ja he ovat aktiivisia kansainvälisen tutkijayhteisön tieteellisessä toiminnassa. Valloniassa tutkimusta julkaistaan pääosin ranskaksi, mutta yhä enemmän myös englanniksi. Median ja viestinnän tutkimuksella on vankempi asema Flanderissa kuin Valloniassa. Muualla maassa Vallonit ja Flanderit elävät kutakuinkin erillään, mutta maan pääkaupungissa Brysselissä kieliyhteisöt ja viestinnän tutkijat kohtaavat.

Flanderin tärkeimmät median ja viestinnän tutkimuksen instituutiot ovat *Catholic University of Leuven (KUL)*, *Free University of Brussels (VUB)*, *Ghent University (UG)* ja *University of Antwerp (UA)*.

Leuvenin katolisen yliopiston (KUL) viestinnän laitos on Flanderin vanhin ja suurin. Yliopiston perusta on ollut aikanaan katolilaisessa uskonnossa, mutta viime vuosisadalla maa ja yliopistolaitos on sekularisoitunut. Leuvenin viestinnän tutkimuskeskus *School for Mass Communication Research* on suuntautunut yhdysvaltalaiseen joukkoviestinnän tutkimuksen perinteeseen, erityisesti viestinnän vaikutustutkimukseen.

Brysselin vapaan yliopiston (VUB) lähtökohtana on ollut aikanaan vapaus uskonnosta, ja yhä nykyisin yliopiston viestinnän tutkimuksessa korostuu kriittinen näkökulma. VUB:lla on kaksi erilaista viestinnän tutkimuskeskusta, ensimmäinen on kriittiseen median ja kulttuurin tutkimukseen keskittynyt *Cemeso (Centre for Media Sociology)*, ja toinen on uuden teknologian soveltavaan ja poikkitieteelliseen tutkimukseen suuntautunut *SMIT (Studies on Media, Information and Telecommunication)*.

Gentin yliopisto on tunnettu elokuvan ja audiovisuaalisen kulttuurin tutkimuksesta sekä myös viime aikoina virinneestä uuden viestintäteknologian tutkimuksesta. Antwerpenin yliopiston viestinnän laitos on kaikkein nuorin, se on perustettu vasta 2000-luvun alussa, mutta niin opiskelijoiden kuin tutkimuksen volyymin kasvu on ollut nopeaa. Antwerpenin erityisalueita ovat muun muassa poliittinen viestintä sekä audiovisuaalisen kulttuurin tutkimus.

Yleisesti Flanderin viestinnän tutkimuksen pääsuuntauksia ovat joukkoviestinnän vaikutustutkimus sekä kriittinen viestinnän tutkimus.

Vaikutustutkimuksen suuntauksen keskus on Leuvenin yliopisto, ja sieltä valmistuneet tohtorit ovat myös levittäneet suuntausta muualle maahan kuten Antwerpenin yliopistoon. Vaikutustutkimuksessa tehdään usein laajoja määrällisin menetelmin toteutettavia survey-tutkimuksia, ja niissä tehdään myös kokeellisia mittauksia viestinnän vastaanottamisesta.

Kriittisen viestinnän suuntaus on lähtenyt liikkeelle viestinnän poliittisen taloustieteen tutkimuksesta ja sen pariin on myöhemmin yhdistynyt kulttuurintutkimuksen vaikutteita. Suuntauksen tutkijoita on erityisesti Brysselin ja Gentin yliopistoissa. Kriittinen suuntaus painottaa laadullisia menetelmiä, kuten kielen tai visuaalisen aineiston analyysiä, mutta yhdistää siihen myös määrällisiä menetelmiä.

Tutkimusinstituutiot ja pääsuuntaukset Valloniassa

Ranskankielisen Valloonien yhteisön keskeiset instituutiot viestinnän tutkimuksen kannalta ovat *Université Catholique de Louvain (UCL)*, *Université Libre de Bruxelles (ULB)* ja *Université de Liège*. Louvainin katolinen yliopisto (UCL) on flaaminkielisestä Leuvenin katolisesta yliopistosta (KUL) täysin erillinen instituutio. (UCL ei myöskään sijaitse Louvainissa, jonka nimi on flaamiksi Leuven, vaan Louvain-la-Neuvessa). Myös Brysselin ranskankielinen *ULB* on erillinen instituutio flaaminkielisestä *VUB*:stä, vaikka kummankin nimi tarkoittaa Brysselin vapaata yliopistoa.

Louvainin katolisen yliopiston (UCL) viestinnän laitos on Vallonian instituutioista suurin, ja siellä tuotetaan eniten alan tutkimusta ja opetusta. Laitoksen yhteydessä toimii kolme tutkimusyksikköä, jotka ovat erikoistuneet journalismiin, organisaatioviestintään ja kulttuurisen tiedon välitykseen.

Brysselin ranskankielisen vapaan yliopiston (ULB) viestinnän laitos on nuori ja kasvava, ja sillä on kansainvälinen profiili. *ULB*:n tutkijoista monet taitavat englannin kielen ja toimivat kansainvälisellä tutkimuskentällä. Muut ranskankieliset yliopistot ovat suuntautuneita pääosin omaan kielialueeseensa. *ULB*:ssä tutkitaan muun muassa joukkoviestintää Euroopassa ja Afrikassa, mediahistoriaa sekä uutta mediateknologiaa.

Liègen yliopiston viestinnän tutkimus on painottunut elokuvan ja visuaalisen kulttuurin tutkimukseen sekä informaatiotutkimukseen.

Valloniassa tehtävä viestinnän tutkimus osallistuu ranskalaisen kielialueen tutkimusyhteisöön, joskin Valloniassa viestintätutkimuksella on pidempi perinne ja vahvempi identiteetti kuin Ranskassa. Tutkimuksen aiheet ovat paljolti samoja ja valloontit käyttävät usein ranskalaisia teorioita. Vallonialaisessa tutkimuksessa painottuu joukkoviestinnän sosiologinen tutkimus, strukturalistinen semiologia, viestinnän antropologia sekä viestinnän filosofia. Toisin kuin ranskalaiset, Valloontit ottavat vaikutteita myös englanninkielisestä kulttuurintutkimuksen (Cultural studies) perinteestä.

Soveltavaa tutkimusta viestintäteknologiasta

Sekä Flanderin että Vallonian yliopistollisen viestinnän tutkimuksen rahoitus tulee pääosin julkisista varoista. Hallituksen yliopistoille suoraan myöntämät varat menevät pääosin opetukseen. Tutkimukseen suunnatut varat kanavoidaan yliopistojen omien säätiöiden sekä kahden kansallisen säätiön kautta, jotka palvelevat kukin omaa kielialuettaan (*FWO* Flanderia ja *FNRS* Valloniaa).

Valloontien yliopistoissa soveltava tutkimus on pienimuotoista. *UCL*:n ja *ULB*:n tutkijat tekevät toisinaan yhteistyötä ranskankielisten joukkoviestimien kanssa. Mutta flandeerien parissa soveltava viestinnän tutkimus on voimakkaassa kasvussa. Se on painottunut viestintäteknologian tutkimukseen, jota tukee osittain julkiset ja kaupalliset instituutiot *IBBT* (*Institute for Broadband Technology*) ja *IWT* (*Institute for the Promotion of Innovation by Science and Technology in Flanders*). Myös ministeriöt ja Brysselin kaupungin hallitus tilaavat soveltavaa tutkimusta viestinnän alalta.

Flandeerien kolme keskeistä viestinnän laitosta ovat perustaneet viime vuosina soveltavaan tutkimukseen erikoistuneita tutkimuskeskuksia: *VUB*:n eli Brysselin vapaan yliopiston *SMIT* (*Studies on Media, Information and Telecommunication*), Gentin yliopiston *MICIT* (*Media and ICT*) sekä Leuvenin yliopiston *Centre for Media Culture and Technology*. Kussakin tehdään runsaasti tutkimusta, joka liittyy uuteen viestintäteknologiaan.

Projekteissa tarkastellaan digitaalisen yhteiskunnan eri osa-alueita. Keskeisiä aiheita ovat uusien teknologioiden käyttö julkisessa hallinnossa, *e-government* eli sähköisessä ympäristössä tapahtuva hallinto niin yksityisen kuin julkisen sektorin yrityksissä sekä *e-life*, joka käsittää viestintäteknologian soveltamista sosiaali- ja terveyssektoreiden palveluihin. Soveltavaa tutkimusta tehdään jonkin verran myös yhteistyössä media- ja kulttuuriteollisuuden sekä journalismin parissa.

Uuden viestintäteknologian sekä yhteiskunnallisten aiheiden tutkimus kasvussa

Tällä hetkellä yksi keskeisistä tutkimusalueista Flanderissa on juuri mainittu uuden viestintäteknologian tutkimus. Painopiste on siirtynyt pois painomediaista kohti audiovisuaalisia ja digitaalisia viestimiä. Television ja populaarikulttuurin tutkimus on voimissaan, ja mediapolitiikka on yksi pitkään suosiossa olleista aiheista erityisesti viestinnän poliittisen taloustieteen parissa. Myös poliittista viestintää tutkitaan ja belgialaisen yhteiskunnan kannalta poliittisia aiheita, kuten kysymyksiä vähemmistöjen asemasta ja monikulttuurisen yhteiskunnan haasteista media-aikakaudella. Lisäksi tutkitaan joukkoviestintää globalisaation kontekstissa.

Uudet mediat ovat päähuomion kohteena myös Vallonian viestinnän tutkimuksessa, joskin ranskankielisessä tutkimuksessa käytetään useammin laadullisia menetelmällisiä viitekehyksiä, kuten semiotiikkaa ja diskurssianalyysiä. Vallonialainen tutkimus tarttuu ajankohtaisiin ja yhteiskunnallisiin mediailmiöihin, audiovisuaalisen viestinnän tutkimuksella on merkittävä asema.

Median ja viestinnän tutkimus on Belgiassa nuori tieteen ala, jolla on kuitenkin jo vakaa asema. Tutkimusalueen nähdään olevan yhä merkityksellisempi tulevaisuudessa, jolloin kaivataan lisää tietoa nopeasti kehittyvästä viestintäteknologiasta, digitaalisesta mediasta, kuten Internetistä, ja niiden kytköksistä yhteiskuntaan. Myös televisio, mediakulttuuri ja globalisaatio nähdään tulevaisuuden tutkimuksen aiheina.